

CENA Hatu: U preplati za čitavu god. K 48,—, za polugodište K 24,—, tromeščno K 12,—, mesecno K 4,—, u malioprodaji 16 fl. pojedini broj. OGGLASI primaju se u upravi lista trgovina Custoza 1 Tisak Jos. Krmpotića.

HRVATSKI LIST

Izdavač svaki dan u 6 sati ujutro.

Vlasnik i izdavač dr. Lovro SCALIER, odvjetnik, Pula, ulica Cara 3. (Narodni Dom). Uredništvo Šišanska ul. 24. — Odgovorni urednik Ivan MARKON, Pula. — Rukopisi se ne vraćaju. Ček. rez. aus. pošt. št. 26.795.

SADINA 10.

RATNI IZVESTAJI:

Austro-ugarski.

B eč, 2. (D. u.) Službeno se javlja: Na talijanskog fronta uverena topnička delatnost i delatnost ophodnja. — Poglavlja generalnog stožera.

Nemački.

Berlin, 2. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: U Flandriji, na obim stranama Cambraia i u Champagne suzbili smo žestoke navale neprijatelja. U mornarskim odsečima kod St. Quentin, severoistočno od Reimsa i zapadno od Argona povukli smo debove izbočenih linija na stražnje položaje. — Vojna skupina naslednika prestola Rupprechta: Severno od Stadenia zarobili smo, suzbijajući neprijateljske navale, nekih sto momaka. Na obim stranama cesta, što vode iz Yperna i Roscalaire u Menin, napao je neprijatelj više puta ali uzalud. U Ledegenu ustalo se. Protunavalom osvojili smo ovo mesto. Severno od Menina odlikovala se saska pričuvna grenadirska pukovnija broj 100 pod vodstvom podpuškovnika Aligde na vanredan način. I pešačka pukovnija br. 132 pod vodstvom majora Pancea iskazala se na tom mestu tečajem zadnjih vojeva. Neprijateljske delomične navale južno od La Bassée bile su suzbijene. Peti dan bitke oko Cambraia svršio je opeta s punim neuspocom po neprijatelju. Severno od Sancourta suzbile su šleske i kurhanske pukovnije osmerostruku Jurišu neprijateljeve. Dalje na jug prodrio je neprijatelj pravzno preko Abancourta i Bantignya te južno od Blecourta i Couvillera. Naša protunavala, kod koje se osobito odlikovala opeta prič. peš. puk. br. 55, bacila je neprijatelju opeta natrag preko Abancourta i Bantignya te oslobodila junačke, vrltemberske branitelje Blecourta od neprijateljeve opkoljenja. Kad i južno od Cambraia osuđetle su pukovnije prokušane treće mornaričke divizije, kao što i šlesvig-holštajnske, braniborske i bavarske pukovnije neprijateljsku navalu. Rumilly ostao je u rukama neprijatelja. — Vojna skupina von Böhma: Između Le Cateleta i Oise protezala se naša fronta od predzadnje noći istočno od St. Quentin sve do Bertanicourta i Oise. Protiv odacima Estruc-Joncourt-Lu-Dins razvijše se tečajem dana navale neprijatelja. Na obim stranama Sequeharta prodrio je neprijatelj. Protunavala latočnopruskih i poznanjskih pukovnija pod zapovedništvom generala von Schevallerie suzbacila je opeta neprijatelju. St. Quentin, u kojem stajahu juče još talijanska odjeljenja, bio je po neprijatelju rasporednut. — Vojna skupina nemačkog naslednika prestola: Okršaji prednjih straža između Aillette i Aisne. Severozapadno od Reimsa povukli smo naše čete od Vesle u stražnje položaje. Neprijatelj je sledio sa slabim odjeljenjima te je u večer stajao na liniji Vanelay-Villers-Franfreux. U Champagne obnovio je Francuz svoje jedinstvene navale. Prepodne bejahu upereće proti frontama Marle-Aisne do Monthois-a tečajem dana proti našim linijama između Somme-Py i Aure. Njegove su se navale izjavile. Mesna provalna su mesta bila većim delom pročišćena protunavalama. Potag bavarskih i pruskih divizija, što se od početka bitke bore na toj fronti, odlikovala se juče osobito pešačka pukovnija broj 406. Tečajem predzadnje noći zaposadnuti položaji na obim stranama Aure prostiru se od Monthois-a preko Callerangea preko šume Autry severno Rinauvillersa, preko Argonske šume sve do Apremonta. Prednje čete suzbile pred tom frontom višestruke neprijateljeve navale. — Vojna skupina von Gallwitz: Mesnim smo navalnim poduzećima suzbili Amerikanke iz šume Ogons i priključenih linija. — Juče smo oborili 27 neprijateljskih aeroplana i 3 pripeta balona. — Satnik je Schleich poluočio svoju 35., a podnarednik Mai svoju 30. zračnu pobedu. — Ludendorff.

Turski.

Carigrad, 30. Glavni stan javlja: Palestinska fronta: U odseku obale nisu Englezi sledili preko linije Syrus-Jezero Hulle. Severoistočno od El Kurneta, na cesti Tiberias-Damask, suzbili smo našu topništva i oklopljenih vozova. Iz smera Derra nisu usledile nove navale neprijatelja. Kod Rayaka oborili smo neprijateljev aeroplán. Letače smo zatobili. Inače nista novoga.

Položaj na ratističima.

Velike bitke u Francuskoj.

U Francuskoj imadeemo tri žarišta velikih bitaka: Flandrija, Cambrai-St. Quentin, i prostor između Reimsa i Verduna. Operacije u Flandriji i na obim stranama Cambraia stvorile su opsežan luk oko Lillea, koji nije doduše ugrožen, ali bi bio,

kad bi ofenzive na njegovim stranama još dalje uspevale. U Flandriji nije položaj jasan. Današnji izveštaj govori o navalama na obim stranama cesta, što vode iz Yperna i Roulersa u Menin, što bi znalo, da su Englezi i tečajem jučerašnjeg dana postigli neke prostorne uspehe. Severno i južno od Cambraia postigli su Englezi samo lokalne uspehe, osvojivši severno od grada Blecourt i Cuviller a južno Runilly. Nemačka je obraha na tom mestu ogorčena i uspešna. U centru između St. Quentin i Reimsa izgleda da se spremi opsežan nemački uzmak. Današnji izveštaj javlja napuštanje St. Quentin i uzmak preko Vesle, severozapadno od Reimsa, što još traje. U Champagne osvojili su Francuzi na obim stranama Aisne nekoja sela te doprili do Calleranga, od kuda vodi u širokom luku železnica u Argone. Radi toga morala se povuci takodjer nemačka fronta u Argoniam. Francuzi izveštaj od 1. oktobra posle podne javlja, da su tu doprenuli brojne zarobljenike, osobito 200 uskotračnih železničkih vozova i brojne vozove normalne železnicice. Broj zarobljenika iznosi od početka ofenzive između Sulipesa i Argonna 13.000 a broj topova više od 300. Sve to potlag francuskog izveštaja, kojemu uostalom prepustamo odgovornost za tačnost tih vojeva. Iz američkog odseka ne javlja nemački izveštaj ništa novoga.

Prikaz bojeva u Mačedoniji.

Francuzi izveštaj istočne armije od 1. oktobra rekapitulira dogadjaje na mačedonskom bojištu od početka ofenzive sve do primirja. Položaj je pred primirjem bio sledeći: Na levom krilu u Albaniji stajahu talijanske čete na cesti, koja vodi u Elbasan i severno od Ohridskog jezera. Istočno od Ohridskog jezera progonili su Talijani, Francuzi i Grci Bugare u smeru na Kičevo. U centru unišila je francuska konjica u Skoplje a na cestama, koje vode u Kumanovo, Krivoj Palanku i Džumajku napredovali su Srbi, poduprli Francuzima i Grcima. Dalje na istok prodraju Englezi na Pećevu i Petrič.

Ove su operacije, vell izveštaj, prisilile bugarsku vojsku, da položi oružje. 29. septembra u 11 sati uvečer potpisali su opunomoćeni odaslanici bugarske vlade primirje u Solunu. 30. septembra o podne prestala su neprijateljstva između saveznika i neprijatelja.

Ove su operacije dovele do sloma Bugarske: 15. septembra u jutro pošle su dve francuske i jedna srpska divizija na Juriš preko užasnog gorskog bedema Velrenika, Dobropola i Sokola te su zabilje u neprijateljsku frontu rupu. Kroz ovu rupu, što se svedulj Širila, napredovaće su francuske i grčke čete, koje su potpomagale srpske armije, neumorno i bez obzira na neprohodnost fla u sinjeru na glavni cilj Kavadar-Demirkapi. Jednini im je udarcem tamo uspelo da prekinu sve prvoj bugarskoj armiji, koja se borila na Vardaru i 2. bugarsko-nemačkoj armiji, koja je stajala severno od Bitolja. Natačajući se u junastvu, ustrajnosti i požrtvovnosti sudjelovale su doskora sve savezničke čete u boji proti Bugarima. 18. septembra osvojile su engleske i grčke divizije po ogorčenim bojevinama neprijateljske položaje na Doiranu, te su vezale na tom mestu znatne bugarske sile. 21. septembra započele su savezničke armije, Talijanci, Grci i Francuzi, svoje napredovanje na obim stranama od Vardara, 22. septembra započeo je sveopći progon neprijatelja, koji je bio proveden usidno i krasnom energijom. 23. septembra prekorali su Srbiju Vardar kod Krivolaka, 24. uniošla je francuska konjica u Prilep, 25. bio je Štip u našim rukama a užasna ograda Belašice otvorena Englezima, koji su time stekli slobodan put u Strumicu. Istog su dana doprili Srbi do Kočane i Velesa, dok su talijanske, francuske i grčke čete napredovale na Kičevo. Već u večer 26. septembra zamolili su Bugari da primirje te su nagovestili dolazak odaslanika. Tečajem pobedičkih bojeva, kojih nisu nemačka pojačanja mogla zadržati, dopremile su savezničke vojske velik broj zarobljenika i golemu količinu plena. Letalstvo savezničkih učestvovalo je u bitci uspešno i marno te obavešćivalo sveudilj zapovedništvo o četama i transportima, na koje je bacalo bombe i pucalo sa strojnim puškama te sejalo zabunu i nered, čime je sprečilo, da se neprijatelj oteo našem opkoljenju.

Bugarska posle primirja.

Pariške novine javljaju, da je antanta stavila u vetr za primirje, da bugarska vojska položi oružje i da preda sve strateške točke, železnice i luke saveznicima. Bugarski odaslanici su bezuslovno prihvatali ove uveće te se preporučili blagohotnosti saveznika. Veliko je pitanje, da li će saveznicima uspeti zaposesti sve važne strateške točke, jer čini se, da su ih Nemci već pretekli.

Vest iz Berlina javlja naime, da su nemacke čete zaposele Sofiju te sve važne stanice železnice Sofia-Drinopolje-Carigrad.

U svezi s primirjem, sklopšenim z Bugarskom, izvršuje antanta jak pritisak takodjer na Tursku. „Manchester Guardian“ piše tom prilikom, da Bugarska ne smi time računati, da će biti oštećena na uštrb Srbima, Orcima i Rumunjima niti na to, da će se sporazum upustiti u spletarenja bugarske politike u Carigradu. Prema tome je učivno, da antanta nastoji predobit i Tursku za sebe. Unatoč svim službenim demantima, izgleda da je i verno Turske uskolebana. „Reuterov“ ured javlja: U Carigradu obdržavaju se većanja, koja imaju svrhu pripraviti tlo, da Turska sledi bugarskom primjeru te sklopi s antantom primirje i mir.

I na rumunjsku ratoboru je stranku silno delovao slom Bugarske i nenadana njezina odluka. Krunko veče, koje je navodno bilo sazvano radi afere rumunjskog prestolonaslednika i kojemu je prisustvovao takodjer bivši ministar predsednik Bratišlu, bilo je čigodeno. Svakako je poznato, da su prijatelji antante u nezaposednutom delu Rumunjske marljivo na delu, da Rumunjska stupi opet u rat a nema ni sumnje, da bi se ova odmah priključila sporazumu, čini njegove vojske uspostave s njom ispravan spoj.

O predistoriji preokreta u Bugarskoj vele nekoj listovi, da već nekoliko sedmica boravi u Švečarskoj bivši bugarski ministar Gešov i koji pregovara s antantom. Nekoje novline tvrde takodjer o personalnom pouzdaniku bugarskog kralja, Radeva, da je već davno pripravlja tlo za mir. Unatoč svim brzovježama nije jasno stanovište, koje zauzimlje kralj Ferdinand, glavni krijac bugarskih katastrofa, ali biće, kao što obično, dvolično i nepoužano. Ako „Arbeiterzeitung“ ističe, kako se bugarska politika tečajem zadnjih 30 godina kolebala između jedne i druge skupine, kako je sada bila na strani jednih, a za tlim im se opet iznevrišila, te očiščala z drugima, da Bugarska nije bila uopće nikad veran saveznik i da je svakoga izdala, ne vredi to za bugarski narod, ali vredi za duševnog oca pokvarene bugarske inteligencije, za bugarskog kralja. Razbojničko delo, počinjeno na našem narodu kroz 25 godina od Kluen Hedervarya u Hrvatskoj a u Bosni od Kalaya, jednako je „zalogaina“, koje si je stekao bugarski kralj Ferdinand za svoju zemlju. Njegov je glavni cilj bio slijanje razdora medju balkanskim narodima, a ako je došlo do drugog balkanskog rata, imade se bugarski narod da zahvali svome kralju. I taj kralj nosi velik deo odgovornosti za svetski rat.

Reuterov ured javlja uveće primirja, koji ostaju do sklopljenja mira u kreposti. Bugarska mora isprazniti sva zaposednutia područja Srbije i Grčke, mora demobilizovati vojsku, predati sva prevozna sredstva, železnice i brodove saveznicima, koji će voditi nadzor nad oružjem, nagomilanim na različitim mestima zemlje. Saveznici će dobiti slobodni prolaz kroz Bugarsku te će zaposesti sve važne strateške točke. Teritorijalna će pitanja bit uredjena, kad svrši rat.

General Foch.

Vrhovni zapovednik vojske alijira na zapadu jest general Foch. To je prvi general, kojemu je bila poverena vrhovna uprava vojska antante na zapadu, a baš u toj je činjenici sadržana u mnogočem tajna njegovih uspeha. Ideje, koje provadja Foch, nisu neobične misli strategije. Baš nasuprot može se kazati, da se general Foch ne da zamisli bez iskustva, koje je na području umetnosti vodjenja vojska doneo taj rat. U njegovoj taktici i strategiji imade elemenata, koji podsećaju u jednakoj meri na Hindenburga i Ludendorffa kao što i na Joffre i Nivellea. General se Foch odlikuje pred prijašnjim francuskim generalima više svojom širokopteznošću nego li originalnošću. Ali kod toga se ne sme zaboraviti, da je general Foch bio prvi general alijira, kojemu su omogućili dopuštanje izvajanje velikih akcija. To treba kazati, da sud bude pravedan njegovim predhodnicima, kojima u ostalom Foch de facto priznaje time vrednost, što se vraća na njihove ideje i da ih liberalno upotrebljuje u svojim sopstvenim načrtima.

Prvi je potez, koji kod Focha upada u oči, težnja, da iz vojske učini čim pokretljiviji instrument. Dok su se prijašnji francuski i engleski, pa i nemački generali (Verdun), tvrdokorno lačali izveznih odseka bojne fronte te sveudilj rušili postojanku za postojankom, neprestance glodajući neprijateljske položaje, do sledećeg dopuštanja izvajanje velikih masa vojske postala lagija, pružnja i pregrlijiva.

te vidimo, da danas napada na jednoj, a sutradan na oprečnoj točci. Ali razmak vremena između jedne i druge akcije ispunjuje manjim podhvatom, koji kadakada zauzimaju veći opseg te je teško kazati, kad svršavaju njegove operacije. Prva je navalna generala Focha usledila kao protuofenziva između Soissons i Chateau-Thierry a ova nije još bila izvedena, kad je već planula ofenzivu zapadno od Amiensa. Dugo su se vodili u tom prostoru bojni, a međutim je francuski zapovednik, spremajući možda već današnju širokopoteznu ofenzivu, na dvem frontama, provodio manje, lokalne akcije, kao što onu u smeru na Cambrai, pa po svoj prilici još jednu u luku južno od Yperna, koju su Nemci osuđili time, što su se pravodobno povukli. Istu je nameru izveo s američkim čelama kod St. Mihiela, gde je Nemac baš izpraznjivao ugroženu i opasnu točku. A tu mu je uspelo zahvatiti neprijatelja baš u momentu, kad je bio velik deo položaja već ispraznjen, čim se ta zadaća veoma brzo izvršila. I to bila je samo lokalna akcija, koja je imala svrhu, da izvršuje na neprijatelja trajni pritisak i da podržava ono napeto stanje, koje je važno za onoga, koji si hoće osigurati inicijativu.

Sada je Foch gotovo istodobno poduzeo dve ofenzive u suprotnim odseclima, u Champagni i opet u smeru na Cambrai. Dok je ofenzivu u Champagni, možda i namerice, pripravio jednaeststom topovskom paljbom, da svrati pozornost nemačkog vojnog vodstva na ovaj odsek te za tim poduzeo pešačke navale na 60 kilometara širokoj fronti, imao je već pripravljenu ofenzivu kod Cambraia, gde je po svoj prilici udario prenerazujućom silom i bez dugih paljbenih priprema. Ofenziva u Champagni postigla je samo taktičke uspehe, a što je postigao kod Cambraia kaže nam današnji nemački izveštaj.

General Foch ne ograničuje se više na taktičke zadaće, kao što prijašnji francuski generali, na akcije s omeđenim ciljevima. On imade kod svakog podhvata velikopotezne strateške ciljeve na umu, koje dokako da do sad nisu uspele. Tako se može razumeti, da nemački izveštaji govore o osuđenim akcijama i onda, kad je neprijatelj stekao znatne delove ozemlja i dopremio i prilične brojceve zabiljenika i ratnog plena.

* Zastupnička kuća. U zastupničkoj su kući stavili Korošec, Glombinski i drugovi predlog, neka vlada poda opštan i istiniti prikaz mirovnog pitanja. Socijalni su demokrati stavili konkretnе predloge za mir. Korošec i Stanjek prosvedovali su proti putovanju grofa Tisze u Bosnu. Zastupnici svih poljskih stranaka podali su deklaraciju, u kojoj traže ujedinjenje svih poljskih krajeva sa poljskom Slezijom i morskom obalom u jednu nezavisnu državu, koja mora biti zastupana na mirovnom kongresu, gde će se urediti poljsko pitanje. Tečajem rasprave izrekao je zastupnik Stanjek oštar govor proti Nemcima te ustvrdio, da češkoslovačkim legijama ide zasluga, da su spasili Calais i Pariz od nemačke grabežljivosti. Radi tog govor je došlo do burnih prizora, koji su dugo vremena potrajali.

* Cambrai gori. General Haig javlja od 1. oktobra: Neprijatelj je zapalio grad Cambrai. Jutros je započela nova bitka kod Cambraia i St. Quentinu.

* Kancelarska kriza u Nemačkoj. Berlin, 2. (D. u.) Jutarnji listovijavljaju suglasno, budući je podkancelar von Payer zamolio stranke većine, da bi odustale od njegove kandidature, da dolazi u poštov za mesto kancelara princ Maks badenski.

Domaće vesti.

Napadaj na hrvatske škole. Tršćanski socijalistički list „Lavoratore“ a odmah za njim puljski „Gazzettino di Pola“ priopćili su članak proti zahtevu puljskih Hrvata, da im se dadu pristojne školske prostorije. To je opet dokaz, da se neki ljudi ne mogu niti u doba demokracije odučiti od svoje šablonske politike, koja je po nemačkom uzoru prisvajala sebi sva prava a drugim narodima odričala sve. Pripravni smo predložiti naše školsko pitanje nepristranom rasudištu, koje bi i mimo postojećih zakona imalo odrediti, da li imamo pravo na hrvatske škole u Puli ili ne. Pre rata imali smo u gradu Puli u zasebnim školama 800 dece a u nemačkim preko 200, dakle ukupno

1000 hrvatske dece. To bejahu deca općinara grada Pule, koja su imala isto pravo na hrvatsku školu, kao što i talijanska deca na talijansku. Talijanska općinska uprava nije toj deci dalo nikakve škole. Ipak ne može nijedan Talijan zanehati, da smo autohton pučanstvo, da smo u Puli starosedeoci, da smo Istrani u jednakoj mjeri i s jednakim pravima, kao Talijani. Rasprava, koju je priopćio gospodin nadzornik Barbalic, dokazuje suhim bzojkama, kako je naš narod u školskom pogledu bio svuda zapostavljen. Sve to su neobnovive činjenice, preko kojih se ne može nikakvom frazom na dnevni red. Mi bejasmo prvi, koji smo izrekli želju, da se stvari snošljivi odnosa između obiju autohtonih naroda u Istri a jasno jest, da se narodne prilike mogu urediti jedino na ujamnom priznaju posvemašnje ravнопravnosti, a pogotovo u školskom pogledu. Napose je to postulat doba, kojemu će se, ne samo Nemci i Mađari, nego i Talijani morat pokoravati. Za Pulu tražimo mi Hrvati i Slaveni, da nam dadu jednako pristojne školske zgrade, kakve su se priznale Nemcima i Talijanima i ništa više. Nemamo razloga, da bi puštali našu decu u uskim i nedostatnim zgradama, dok imade druge narodnosti sve lepše i raskošniji zgrade na raspolaganje. Dopisnik „Gazzettina“ operira osim toga sa neistinitim frazama, većeli na primer, da hoćemo našu decu iz okolice strpati u gradske škole, samo da njihov broj bude veći. Kako je gospodin dopisnik po svoj prilici veštak u školskim stvarima, mogao je na temelju zadnjeg popisa pučanstva ustanoviti, koliki je broj hrvatske dece u Puli, a bilo bi došao do veoma zanimljivih rezultata. Sto se tiče finansiјalnog stanja općine, moramo ustanoviti, da, ako imade sredstava za talijanske škole, mora ih takodjer biti i za hrvatske. Ali stvar je nešto čudnovata: Zašto se gospoda interesiraju toliko za finansiјalno stanje općine baš danas, kad je općina takozvani prečla u državne ruke i baš prigodom otvorenja hrvatskih škola, dok se pre toga uopće nisu nikada dotičali tog veoma škakljivog pitanja? Hrvatski je List već u svoje doba u više navrata upozorio na finansiјalno stanje naše općine, a da zato nije tražio, da se talijanske škole zatvore ili smeste u nezdrave lokale. Na svaki način izjavljamo mi i posle tog neosnovanog napada, da mi nemamo ništa proti tomu, da i talijanska deca imade lepih i udobnih školskih zgrada, ali da se radi toga ne možemo odreći svojih prava. Mi želimo, živeti s Talijanima u dobroim i poštenim odnosima i radi toga otklanjamo svakojake podvate u političkom boju, kojima su se žalbože služili i dopisnik „Lavorator“ — a članak je bio po svoj prilici od tršćanskih urednika priopćen „in bona fide“ — i Izvestitel „Gazzettina“. Konačno moramo naše sugrađane upozoriti na nastojanje vlade, da po starom receptu „divide et impera“ podžeže staru mržnju između Talijana i Hrvata što bi bilo na štetu i jednini i drugim. Ni nećemo da vršimo takvu izdajničku rabotu na štetu našega naroda, pa bi bilo dobro, da se i druga strana — svesno ili nesvesno — ne dade zlo upotrebiti kao instrumenat za razvadjanje naroda. Imamo opravdanih sumnja, da se tim člancima htelo obnoviti staro predratno stanje i izazvati staru mržnju. Biće dakle korisno, da se dobro pomisli pre, nego se iznosi takve napadaje u javnost. Stare metode političkog boja ne vrede više. Budimo jedan prema drugom — ako baš moramo biti protivnici, barem pošteni i lojalni.

Za naš list. U znak veselja, da će ina dalje izlaziti „Hrvatski List“ polaze u njegov fond gosp. Franjo Jelčić e. kr. redar K 5—. Istrom prigodom daruju skupina prijatelja lista K 52— uz reči: „Svotica je mala, ali od srca“. Darovaše: po K 4—: Vršić, Fabris; po K 2—: Lukin, Bonačić, Krstulović, Srok, Tomović, Kaljan, Spanja, Vechiardo, Pavlov, Kravica, Zankić, Semanović, Orgurović, Car, Matković, Smirčić, Šestanović, Ivković, Hreljac, Radošević, Kusanović; po K 1—: Kršinić, Faras. Vrednim rodoljubima budi srdačna hvala.

Još o našim školama. Primamo: Kako je bilo javljeno, otvorile se ove godine i dečje zabavište, kojemu je dodeljena vredna milosrdna sestra Sv. Križa. Pitamo samo, gde će biti to zabavište? Ne mislimo da će ga urediti u istoj školskoj zgradi u ulici Cenide, jer to ne odgovara ponipošto toj svrsi. Tu nema prikladnog vrta, a taj mizerni vrt,

trebat će za decu pučke škole. Kada bi se i stisnulo našu sičušnu decu u tako usko i zagubljeno dvorište, smetala bi pouci učenika pučke škole. Dečje zabavište mora da bude na otvorenom, zračnom i prostranom mestu obiskljenoj svim onima, što dečjem razvitku i nježnom organizmu treba. Bilo je prije rata u Puli više dečjih zabavišta, pa se nebi ništa nepravednoga učinilo, kad bi se takovo jedno zabavište opredelilo našoj dečici. Ako ni to nije moguće, onda bi se moglo otvoriti zabavište u vrtu „Narodnog doma“, a unutarnje prostorije urediti u bivšoj školi u ulici Kastropola br. 9, i to, s amou pravom katu. U istoj kući ima i sigurno zaklonište za vreme zračnih navalja.

Isplaćivanje vojničkih potpora za pripadnike pozvanih pod barjak, bivajuće u podopćinama Pule, su preuzele sledeće osobe: 1. za Galezan, Marija Boncina, učiteljica, 2. za Fažanu, Benvenuta Spitteri, učiteljica, 3. za Loberiku, Ante Zuccon, načelnik, 4. za Štinjan, župnički ured, 5. za Peđro, paronički ured, 6. za Pomer i Premanturu, Marija Nowak, učiteljica, 7. za Ližnjjan, Matej Zuccon, učitelj, 8. za Medulin, Ante Žmak, učitelj.

Prosvođa.

„Hrvatska Njiva“. Primili smo 38. broj revijalnoga tečnika „Hrvatska Njiva“ s ovim sadržajem: Juraj Demetrović: Rešavanje jugoslavenskog pitanja. — Dr. D. Prohaska: František Krejčí. — J. Turić: Demokratizam i naš kulturni sustav. — Prof. Kosta Kališić: Borba i rat prema naučanju nekih sociologa. — Smotra: Pismo iz Subotice (Milivoj T. Tomašić); Socijalna važnost antianafabetskog pokreta (Rudolf Herceg); Čorovićev „Kao vili“ (Iv. An.); Pred koncertnu sezonu (P. K.); Banska križa I — cenzura. — Listak: Antonio Bettinelli: Vrata nebeska. — Godišnja preplata „Hrv. Njive“ iznosi K 36—; pojedini broj K 1—. Narudžbe prima uprava lista u Zagrebu, Nikoliceva ulica 8. — U Puli dohiva se „Hrvatska Njiva“ u područnici tvrtke Jos. Krmpečić u Fran Ferdinandovoj ulici br. 3.

Mali oglascnik

Kupuje u svakoj količini
zdravi i čisti

drop od grožđa.

6. Curet, Trst, Via Sette Fontane 1.

Prvi posredovanj

— ženldbeni ured

Zagreb, Ilica 7.

Imade na izbor iz vrlo otmenih
timučinih krugova boljih ženldbenih partija, obojeg spola.
Informacije besplatne.

Rabljeno pokuštvo

kupuje i prodaje tvrtka

Philip Barbalic
Sišanska ulica.

Zalosnim srcem javljamo ostaloj rodbini, prijateljima i znancima, da je naš nezaboravni suprug, odnosno otac gosp.

Martin Sossich

c. i k. stožerni sanitetski meistar, poseđnik željeznog zaslužnog kretka sa krunom, na vrpco medalje za hrabrost; srebrne počasne medalje Crvenog kretka sa ratnom dekoracijom ltd. ltd.

na 1. oktobra u 1 sat posle podne nakon kratke, ali teške bolesti, u 37 godini života u Gospodinu premiru.

Sprovod milog pokojnika biće u četvrtak, dne 3. o. m. u 4 sata posle podne iz kapele grobišta ratne mornarice.

Pula, dne 3. listopada 1918.

(Eufemija Sossich, supruga; Marija i Ana, kćeri)

Podupirajte našu Družbu!

ZIVNOSTENSKA BANKA

PODRUZNICA U TRSTU, Via Ponte Rosso 7. Vlastita palata.

Dionička glavnica: K 120,000.000.—

Obavlja sve bankovne, burzovne i mjenjačne poslove najkulantnije.

Brzojav: Živnostenska - Trst.

PODRUZNICE: Beč, Brno, Budjejovice, Friedek-Místek, Karlobad, Králov. Hradec, Igliava, Klatovy, Kolín, Králov. Lwów, Melnik, Mor.-Ostrava, Olemuc, Pardubice, Plesk, Plzen,

Prestejov, Reichenberg i Tábor.

Ispostava: GRAĐEV.

Pričuve: K 41,500.000.—

Telefoni br.: 2157, 1078, 1080.

Kada bi za svu utraktivistične (2188) hrvatskog učitelja i učenika, u hrvatskim školama, u hrvatskim učiteljima. A učitelja, to bi Hrvati moral i onda Talijani.

Prama broju s

talijanskog

6604

bi se i s i
i zagušen
ske škole
renom, zra
vivim ona,
treba. Bilo
ta, pa se
se tako.
Ako ni to
zabaviše
prestoriye
br. 9, i to,
ima i si
pripadnike
dopćinama
a Galezan.
Benvenuta
Zuccon.
5. za Pe
emanturu,
latej Zuc
citelj.

oraj revi
adržajem:
og pita
či. — J.
stav. —
naučni
Subotice
antlanal
ćev. Kao
(P. K.):
Antonio
preplata
ini broj
a u Za
obiva se
Krmpos

eni ured
a 7.
lo otmenih
oljih ženid
jeg spola.
platne.

učstvo
tvrtka

ca.

ini, pri
suprug,
iljezno
za hra
rsta sa
kratke,
spodionu
etvrtak,
le gro
kceri.

GRADEN
ispostava:

Kada bi i na jednog hrvatskog pokrajinskog učitelja otpadalo 64 učenika, kako je to kod talijanskih škola, onda bi stanovnici hrvatskog općavnog jezika morali imati na sadašnjim pokrajinskim školama 12 učitelja, a ne samo 6.

Kada bi i na svako 529 stanovnika hrvatskog općavnog jezika došao 1 učitelj, kako je to kod stanovnika talijanskog općavnog jezika, onda bismo mi morali imati 36 učitelja, a imali smo samo 6.

Vidjeli smo, da ima u porečkom kotaru 68% stanovnika talijanskog općavnog jezika i 31% hrvatskog, a vidimo, da imadu oni od svih (84) namješteneh pokrajinskih učitelja 93% učitelja, a Hrvati 7% svih pokrajinskih učitelja.

Kada bi stanovnici hrvatsko-slovenskog općavnog jezika imali kodjed 31% učitelja, morali bi od namještene 84 učitelja imati 26 učitelja, a stanovnici talijanskog općavnog jezika 58, a vidjeli smo, da imadu Hrvati ne 26, već samo 6, a Talijani ne 58, već 78.

Talijani imadu 31 pokrajinskih škola, a Hrvati samo 6.

Hrvati nemaju ni muških, ni ženskih pokrajinskih škola, a Talijani imadu ovih 8. Talijani imadu 23 mješovitih pokrajinskih škola, a Hrvati 6, nu naših je svih 6 jednorazrednica, a njihovih je samo 11 jednorazrednica, ili bolje samo 10, jer su na jednoj jednorazrednici 2 učiteljske sile. Od onih 6 hrvatskih jednorazrednica dvije bi prama broju školu polazeće djece morale biti dvorazrednice.

Hrvati imadu 1 pomoćnu školu, a Talijani niti jednu, jer im niti nije treba.

Dok imadu Talijani 12 zasebnih učitelja, imadu ih Hrvati 17, i dok talijanske zasebne škole polazi 786 djece, hrvatske polazi 1396 djece.

Kada bi za svu djecu, koja polaze sve hrvatske škole i one tri utrakvistične (2188) imali pokrajinske učitelje i kada bi na svakog hrvatskog učitelja otpalo 64 učenika, kako je to na pokrajinskim talijanskim školama, morali bi Hrvati imati u porečkom kotaru 35 pokrajinskih učitelja. Ako bismo pak računali 80 učenika na 1 pokrajinskog učitelja, to bi Hrvati morali imati 27 učitelja. Po ovom bi istom ključu morali onda Talijani imati 63 učitelja, a imadu ih 78.

Prama broju stanovništva moralo bi biti djece:

talijanske	hrvatske	ukupno
6604	3039	9643

dosađe li pokrajinski učitelji, kako je to kod stanovnika talijansko

Kada bi i na svaku 386 stanovnika hrvatskog općavnog jezika dolazi 1 pokrajinski učitelj. Na svaku 2596 stanovnika hrvatskog općavnog jezika dolazi 1 po-jinskim učiteljem, a nije bio nego samo jedan. Broj stanovništva hrvatskog i slovenskog općavnog jezika dolazi 1 učitelja 80 djece, to bi moralio biti u ovoj općini 6 hrvatskih pokra-2596. Ovi bi morali imati 413 djece za školu. Radunamo li na svakog učitelja 80 djece, to bi moralio biti u ovoj općini 5 talijanskih pokrajinskih učitelja, a bilo ih je 6. Broj stanovništva hrvatskog i slovenskog općavnog jezika dolazi 1 učitelja 80 djece, to bi moralio biti u ovoj općini 5 talijanskih pokrajinskih učitelja, a bilo ih je 6. Broj stanovništva hrvatskog općavnog jezika pao je u 10 godi-

je 1930 stanovnika moralio bi biti 788 djece za školu.

II. Zaključci:

U svakoj utrakvističnoj školi u Fontanama bilo je 40 hrvatske djece.

U Fontanama: I-trajedna sa 1 učiteljskom silom i 91 djece.

c) utrakvistične:

u Sv. Lovreću: I-razredna sa 1 učiteljskom silom i 164 djece;

d) hrvatske:

u Vrara: 4-razredna sa 4 učiteljske silje i 210 djece;

e) talijanske:

1. pokrajinske

2. Stanje škola: U ovoj su općini bille 31.-12. 1913. ove škole:

od 4397 na 4930 ili za 533, a u portocima izrazeno za 13%.

Stanovništvo je u ovoj općini naraslo u 10 godina 1900.-1910.

Brojene 3003, a deset godina kasnije 2321.

Stanovnika talijanskog općavnog jezika bilo je godine 1900. na-

1900. nabrojeno 1388, a deset godina kasnije 2596.

Stanovnika hrvatsko-slovenskog općavnog jezika bilo je godine

1900. nabrojeno 1388, a u ovoj općini 927, a 10 godina kasnije

100

Cijela bi općina morala imati 800 djece, a vidjeli smo, da ima u talijanskim školama 482, a u hrvatskim 127 (ukupno 609), dakle ima u ovoj općini još uvijek 191 djece bez škole, a stalno je, da su ovo sve djece hrvatskog općavnog jezika.

Što će nam donijeti budući popis pučanstva u ovoj općini? Opet iznenadjenja.

Godine 1914. utemeljena bje u Bačvi javna jednorazredna hrvatska škola. Protiv utemeljenja uložen bje utok, koji do danas nije riješen. Naša bi gospoda zastupnici morali na ministarstvu u Beču intervenirati, pa upitati gdje su uopće svi utoci i zašto se ne rješavaju? Zar će tamo ležati do sudnjega dana? U porečkom kotaru biva skoro protiv svakog utemeljenja ili proširenja škole uložen utok, koji bi se utoci morali svakako nešto brže rješavati od strane ministarstva, a ne da tamo leži 3—4 godine.

U zadnje vrijeme utemeljene su javne dvorazrednice u Sv. Ivanu i u Vranićima, nu nijesu još otvorene.

U zadnje vrijeme ide se za tim, da se utemelji javna hrvatska škola i u Višnjunu.

10. Općina Vižinada.

I. Činjenice:

1. Popis pučanstva. Prema popisu pučanstva od dne 31.-12. 1910. imala je općina Vižinada — osim 15 inostranaca — 4438 stanovnika, kojima je općevni jezik:

njemački . . . 7	slovenski . . . 5 ili 38%
talijanski . . . 2714 ili 61%	hrvatski . . . 1708
	drugi . . . 1

Popis pučanstva navadja općevni jezik stanovnika po selima općine Vižinada ovako:

talijanski . . .	slovensko-hrvatski . . .
1900. . . . 1910.	1900. . . . 1910.
323 . . . 347	Kaštelir . . . 819 1009
582 . . . 714	Labinci . . . 17 2
2138 . . . 1653	Vižinada . . . 91 705

Stanovnika hrvatskog i slovenskog općavnog jezika bilo dne 1900. nabrojeno u ovoj općini 927, a 10 godina kasnije

Beč, 3. (D)
severnim obroncima
poljski bojevi. U
prisiljeni na to do
— Poglavica gene-

Berlin, 3.
stana službeno ja
skupine naslednik
Böhna: U Flandriji
severno od Staden
Roulersa. Kod top
roblijenika. Na isti
miće navale nep
Ypern-Menin. Arr
ispräžnjeni u noći
smo stražne pol
Neprijatelj je tek
povske priprave s
linije Fleurbaux-L
braiem miran dan.
ušća Šelde, kod i
su. Izjavovše se
proti našim novim
Quentina. — Vojni
prestolja; Jugoslav
verno od Vilaine s
navale. Slezviško
svoje položaje na g
proti neprijateljskim
naših novih linija
jatelj je ovde u v
Cornicy i tik pred
je neprijatelj jakin
istočno od Suippe,
i medju Somme-P
južno od Orfejula
Na ostaloj fronti
linijom, i na obim
ostadoče bez uspe
vate. — Ludendorf

Berlin, 3. (D)
na zapadnoj fronti
Roulersa, severno
severno od Somme
banjska vatra, ko
teljske navale.

Berlin, 3.
Žestoke navale nep
lresa, na širokoj f
u Champagne skr
prijatelja.

Neprijateljski
oktobra javljaju u
gijsko-engleske čet
Alberta. Belgijске
ters-Menin i Lysu
Pervise. Broj zaro
kojim su mestima
cije i železničkog m
Na obim stran
engleskom izvestaju
bitka. Nemci su ulo
uzimali brojne protu
robili su Englezi 3
časnika zaplenili 70
liko hiljadu strojnih
september iznosio je
zarobljenika, uključi
topova.

U predelu St.
francuski izveštaj od
nič s Englezima, te
grada sve do istoči
upro se neprijatelj s
napavljen je od sev
Aisne i Reimsa bili
prisiljeni da napuste
dopire do južno bre
2100 zarobljenika i
teških. U Champagne
znata mesta. Jugoist
dopremu brojnih zare
materijala.

Između Argona
krausa, javlja ameri

1. talijanske	2. hrvatske	3. utrakovističke
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva u ovoj općini po općevnom		
jeziku ovako:		
Popis stanovništva navadsa stanovništvo u ovoj općini po općevnom		
jeziku ovako:		
talijanski 1910. 1910. hrvatski 1910. utrakovistički		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1910. talijanski 2.321 ili 47% hrvatski 2.577 ili 52%		
njemački 6 slovenski 19		
Košima je općevni jezik:		
1910. imala je općina Vrsar — osim 61 inozemaca — 4930 stanovnika,		
1. Popis stanovništva. Prema popisu stanovništva od dne 31.-12.		
1		